

ภาษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสภาพสังคมวัฒนธรรมภาพสะท้อน
จากภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล

Language, Local History and Socio-Cultural Aspects : Reflection from
Toponyms of Village Names in Satun Province

สุพล จินตเมฆา¹ พัทธลีน จินนูน² และปริยารัตน์ เชาวลิตรประพันธ์³

Suphon Chintamekha¹ Phatchalin Jeennoon² and Preeyarat Chaowalitprapan³

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

²ผศ.ดร., อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ดร., อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

อีเมล: jintamaka@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 6 มิถุนายน 2563

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 14 มิถุนายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 17 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตั้งชื่อภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดสตูลจากภาษามลายู ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามกับบริบทสังคมวัฒนธรรมหมู่บ้านจังหวัดสตูล รวมทั้งศึกษาภาพสะท้อนสังคม วัฒนธรรมจากภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล โดยศึกษาจากประวัติความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 279 ชื่อ ผลการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดสตูลจากภาษามลายู มีการใช้ภาษามลายูในการตั้งชื่อภูมินามในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การทับศัพท์ การแปลศัพท์ การยืมปน และการแปรเสียง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามกับบริบทสังคมวัฒนธรรมหมู่บ้านจังหวัดสตูล พบว่ามีปรากฏร่องรอยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสตูลในภูมินามหมู่บ้าน ทั้งที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญ กลุ่มชนหรือชาติพันธุ์ สถานที่สำคัญ ตำแหน่งที่ตั้งและขนาดของชุมชน อีกทั้งวัตถุหรือสิ่งของสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ ภูมินามหมู่บ้านยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดสตูล ประกอบด้วย วิถีชีวิต ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในชุมชน การกำเนิดชุมชน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ

คำสำคัญ: ภาษามลายู ภูมินามหมู่บ้าน จังหวัดสตูล

ABSTRACT

The purposes of this article were to study naming of a village in Satun province from Malay language (Bahasa Melayu), to study the relationship between the toponym and social-cultural context of villages in Satun Province and to investigate reflections of social and culture from the toponym village in Satun province to support teaching, with a total of 279 names. The study found that naming the toponyms of a village in Satun Province from Malay language, Malay language is used to name nouns in various ways such as transliteration, translation, borrowing and consonant variation. The relationship between the toponyms and, cultural context of Satun village found that traces of local history of Satun in the village landscape including the important stories or events, important persons, groups or ethnicities, landmarks, locations and sizes of communities as well as important objects or objects related to the local history. In addition, the village's toponyms reflects the social and cultural conditions in Satun Province, consisting of lifestyle, beliefs and values as well as relationships with beliefs of people in the community, the occurrence of community, the Natural phenomenon and various ethnic groups.

Keywords : Malay Language, A Toponyms of Village, Satun Province

บทนำ

การศึกษาภูมินามเป็นการศึกษาที่มาของการตั้งชื่อสถานที่และมักมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ การศึกษาชื่อของสถานที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภาษา ส่วนมากภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรือไม่ก็มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นฐานที่อยู่ชนบทรรมนิยม วิถีชีวิต ดังที่สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2543) กล่าวว่าการศึกษาภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรืออาจมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นฐานที่อยู่ ชนบทรรมนิยม วิถีชีวิตสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และนอกจากนี้การศึกษาภูมินามยังเป็นหนึ่งในการศึกษาข้อมูลที่สำคัญสำหรับเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวด้วย ดังที่สุพัตรา จิรนนทนารถ และอัญชลี สิงห์น้อย (2547) กล่าวถึงการศึกษาภูมินามว่าผลการศึกษาภูมินามของหมู่บ้านมีความสำคัญสำหรับเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนมีความสำคัญใน การอนุรักษ์ชื่อสถานที่ ซึ่งชื่อสถานที่ต่าง ๆ เป็นที่มาของประวัติศาสตร์ ตำนาน แสดงลักษณะภูมิประเทศ สะท้อนลักษณะชีวิต การประกอบอาชีพและแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษา ภูมินามสามารถสะท้อนให้เห็นประเพณี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ หรือที่เรียกโดยรวม

ว่าภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อีกด้วย

สตูลเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกหรือเรียกว่าทะเลอันดามัน และมีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับประเทศมาเลเซีย ความเป็นอยู่ของประชากรในจังหวัดเป็นแบบสังคมพหุลักษณะ มีความหลากหลายของวัฒนธรรม ทำให้จังหวัดสตูลมีต้นทุนทางด้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ผู้คนมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ การใช้ภาษา คติ ความเชื่อ ที่มีลักษณะเฉพาะ สุนัขลักษณะ ตั้งจิตต์ศีล (2538) กล่าวว่า สตูล เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในฐานะชุมชนชายขอบที่มีลักษณะพิเศษทั้งทางด้านชาติพันธุ์ อันหมายถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ที่ได้ผสมผสานกับลักษณะบางประการของคุณลักษณะของศูนย์อำนาจรัฐไทย และโลกวัฒนธรรมมาเลยในกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ ด้วยเหตุของการอยู่ร่วมกันของคนสองชนชาติคือ ชนชาติไทยและชนชาติมลายู ซึ่งมีการผสมผสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ก่อให้เกิดภาษาที่เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นของชาวสตูล ซึ่งในจังหวัดสตูลมีหลายชุมชนที่ยังรักษาวัฒนธรรมด้านภาษามลายู กล่าวคือมีการพูดหรือดำเนินชีวิตที่คล้ายกับวิถีชีวิตคนในรัฐเปอร์ลิสรัฐเคดาห์ของประเทศมาเลเซีย และจังหวัดสตูลนั้นยังคงอยู่ในสภาพที่มีพื้นที่พูดภาษามลายู และพื้นที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้สตูล ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ของอิทธิพลภาษามลายูในการตั้งชื่อภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่น่าสนใจและน่าวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการตั้งชื่อภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดสตูลจากภาษามลายู
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามกับบริบทสังคมวัฒนธรรมหมู่บ้านจังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมจากภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล

อิทธิพลภาษามลายู : การตั้งชื่อภูมินามหมู่บ้านจังหวัดสตูล

วัฒนธรรมทางภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสตูล ที่ในอดีตชาวสตูลได้ใช้คำถิ่นมลายูปูดสื่อสารในชีวิตประจำวันปะปนไปกับภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสตูล แต่ปัจจุบันลักษณะการใช้คำยืมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาใช้ภาษาถิ่นใต้และภาษาไทยมลายูมากขึ้น ทำให้มีการใช้คำยืมภาษามลายูน้อยลงจากการศึกษาภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลพบกลวิธีในการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูลดังนี้

1. การทับศัพท์

การนำศัพท์ภาษามลายูมาใช้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงศัพท์ แต่อาจจะออกเสียงตามความถนัดของคนสตูล เช่น ยามู (Jamu) ออกเสียงเป็น ยาหมู, ปุเลา (Pulau) ออกเสียงเป็น ปุเล่า, จามัง (Jamang) ออกเสียงเป็น จามั่ง เป็นต้น พบภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธีในการตั้งชื่อโดยการทับศัพท์ 24 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกาเนะ (ตันชะมวง)บ้านลูโป๊ะขอเลาะ (ห้วยมิดพร้าว) บ้านตันหยงอูมา (แหลมไร่) บ้านตันหยงกลิง (แหลมแห้ง) บ้านปาเต๊ะ (บ้านของเจ้าผู้ครองเมือง) บ้านบันนังปุเลา (เกาะนา) บ้านกะดู่ (ตันชะพลู) บ้านกูบังจามัง (หนองจอกแห่น) บ้านตันหยงโป (แหลมตันปาบ) บ้านกาลันบาตู (ท่าหิน) บ้านลูโป๊ะบาตู (หนองน้ำก้อนหิน) บ้านกาลูปี (ตันหลุมพี) บ้านลูโป๊ะการายี (หนองตันยี) บ้านบูเกเตยามู (ภูเขางานเลี้ยง)

บ้านคลองบาราเกต (คลองท่าแพ) บ้านกุงปะโฮลต (หนองปลาไหล) บ้านปันจอร์ (ทางน้ำไหล) บ้านแปะ-ระเหือ (ที่มีเงิน) บ้านดาหล่า (คลองลึก) บ้านมะหัง (แม่เรือ) บ้านบาราฮี (ถ่านโต๊ะยี่) บ้านสุโงงโมะ (คลองศัตรู) บ้านโกตา (กำแพง) และบ้านตุแตหรั (หินหยอนางรม)

นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านที่มีชื่อภูมินามทับศัพท์จากภาษามลายูแต่มาเปลี่ยนแปลงในภายหลัง 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองขุดเดิมเรียกว่า “บูเกตบุหงา (ภูเขาดอกไม้)” บ้านควน เดิมเรียกว่า “บ้านกำปงควน (หมู่บ้านเนินสูง)” บ้านคลองตายเดิมเรียกว่า “บ้านสุโงงมาตี (คลองตาย)” และ บ้านปากบารา เดิมเรียกว่า “บ้านกัวลาบารา (ท่าเรือขายถ่าน)”

2. การแปลศัพท์

ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธีในการตั้งชื่อโดยการแปลศัพท์จากภาษามลายูเป็นภาษาไทย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหาดทรายยาว เดิมได้ชื่อว่า “ปาเซยะป็นยง” บ้านทุ่งนุ้ย เดิมเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ปาดัง จกิล” บ้านเกาะนก เดิมเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ปูเลาบุรง” บ้านควนสตอ เดิมเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ควนเปอโต” บ้านควนโพธิ์ เดิมเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ควนบูดี” บ้านท่าศิลา เดิมเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “เปอกาลันบาตู” และบ้านท่าแพกลาง เดิมเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านบาราเกต”

3. การยืมปน

คำยืมที่ประกอบด้วยคำไทยส่วนหนึ่งและคำภาษามลายูส่วนหนึ่ง คำไทยที่นำมาประกอบในคำยืมภาษามลายูนี้จะช่วยอธิบายและบอกลักษณะของคำศัพท์ภาษามลายู ช่วยให้เข้าใจคำศัพท์นั้นได้ดีขึ้น พบภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธีในการตั้งชื่อโดยการยืมปนภาษามลายูร่วมกับคำศัพท์ภาษาไทย 27 หมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น

3.1 การยืมปนโดยใช้คำศัพท์ภาษามลายู “ควน (Guar)” + คำศัพท์ในภาษาไทย ซึ่งคำว่า “ควน (Guar)” เป็นคำภาษามลายู หมายถึง เนินดินเล็ก ๆ พบภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธีการยืมปนจำนวน 16 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านควนโพธิ์ บ้านควนดินแดง บ้านควน บ้านควนโดน บ้านควนโต๊ะเหลง บ้านควนยาหาว บ้านควนสตอ บ้านหัวควน บ้านควนไสน บ้านควนเรือ บ้านควนเก บ้านควนโทะ บ้านควนพัฒนา บ้านควนโต๊ะเงาะ บ้านสายควน และบ้านควนบิหลายสา

3.2 การยืมปนโดยใช้คำศัพท์ภาษามลายู “โต๊ะ (Tua)” + คำศัพท์ในภาษาไทย ซึ่งสุมาลี นิมนานภาพ (2558) ได้กล่าวว่า “โต๊ะ (Tua)” หรือ Datoดาโต๊ะ หรือ Datukดาตุ๊ก เป็นบรรดาศักดิ์ในภาษามลายู หมายถึง ฐานันดรศักดิ์ที่สมเด็จพระราชาธิบดีหรือสุลต่านพระราชทานแก่ข้าราชการหรือบุคคลทั่วไป รวมทั้งผู้ที่ได้รับจากผู้ว่าราชการรัฐซึ่งมีอยู่ 4 รัฐ ด้วยกัน บรรดาศักดิ์เหล่านี้ใช้เป็นคำนำหน้านามที่แสดงการยกย่องของผู้ชายหรือผู้หญิงที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น Panglima Setia Diraja ปังลิมาเซอเตีย ดิราจา ส่วนภรรยาจะได้รับบรรดาศักดิ์เป็น Datin ดา ดิน ตามสามี คำว่า Dato’ ดา โต๊ะ เป็นบรรดาศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานจากสุลต่าน ส่วน Datuk ดาตุ๊ก เป็นบรรดาศักดิ์ที่ได้รับจากผู้ว่าราชการรัฐ นอกจากนี้ datuk ดาตุ๊ก ยังหมายถึง ปู่, ตา อีกด้วย แต่ชาวสตูลนำมาใช้เสมือนเป็นคำไทย เพราะคำว่า “โต๊ะ” ในภาษาไทยถิ่นใต้สามารถใช้แทนศัพท์เดิม โดยเฉพาะชาวมุสลิมในภาคใต้ จะใช้คำว่า โต๊ะ แทนคำเรียก ปู่/ย่า/ตา/ยาย จนกลายเป็นคำภาษาไทยถิ่นใต้ที่ใช้สื่อสารกันในปัจจุบัน พบภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธี

การยืมปนโดยใช้คำศัพท์ภาษามลายู “โต๊ะ (Tua)” + คำศัพท์ในภาษาไทยในการตั้งชื่อจำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโต๊ะยูโต๊ะ บ้านโต๊ะชะ บ้านนาโต๊ะขุน และบ้านบากันโต๊ะทิด

3.3 การตั้งชื่อภูมินามโดยใช้คำศัพท์ภาษามลายูทั่ว ๆ ไป + คำศัพท์ในภาษาไทยพบภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธีการยืมปนโดยใช้คำศัพท์ภาษามลายูทั่ว ๆ + คำศัพท์ในภาษาไทยในการตั้งชื่อจำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบากันใหญ่ บ้านเกาะยะระโตตน้อย บ้านเกาะยะระโตตใหญ่ บ้านตะโละน้ำ บ้านฉลุงใต้ บ้านบากันเคย และบ้านปากบารา

4. การแปรเสียง

ศอลาฮุดดีน สมาอูน (2561) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงโทนเสียงและสำเนียงของคำศัพท์ภาษามลายูเป็นไปตามโทนเสียงและสำเนียงภาษาไทยถิ่นใต้สตูล ซึ่งโทนเสียงของภาษามลายูนั้นอยู่ในรูปเสียงสามัญหรือเป็นลักษณะภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์ พบภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่ใช้กลวิธีการตั้งชื่อโดยการแปรเสียง 24 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวังประจัน แปรเสียงมาจาก “บ้านกุงบังตัมปาลัน” บ้านหัวกาหมิง แปรเสียงมาจาก “บ้านหัวกำเบง” บ้านน้ำหรา แปรเสียงมาจาก “บ้านน้ำยาร่า” บ้านเกาะบูโหล่นแปรเสียงมาจาก “บ้านปูเลาบูโละ” บ้านเกตรี แปรเสียงมาจาก “บ้านบูเก้ตปุตรี” บ้านเกาะหลีเป๊ะ แปรเสียงมาจาก “บ้านนิปีส” บ้านเจ๊ะบิลัง แปรเสียงมาจาก “บ้านเจ๊ะอิณี เตอบิลัง” บ้านกาลันยัตัน แปรเสียงมาจาก “บ้านกาลันอินตัน” บ้านแรกอด แปรเสียงมาจาก “บ้านเบงโก๊ะ” บ้านตำมะลังเหนือ แปรเสียงมาจาก “บ้านเตอมาลัง” บ้านตันหยกกาโบย แปรเสียงมาจาก “บ้านตันหยกปะฮ์” บ้านปูยู แปรเสียงมาจาก “บ้านปปูยู” บ้านดusun แปรเสียงมาจาก “บ้านดusun” บ้านเขาพญาบังสา แปรเสียงมาจาก “บ้านรายาวังสา” บ้านโดน แปรเสียงมาจาก “บ้านเตอรุน” บ้านอุไค แปรเสียงมาจาก “บ้านอุเค” บ้านคลองลิติ แปรเสียงมาจาก “บ้านลิเก” บ้านราไว แปรเสียงมาจาก “บ้านลาวัส” บ้านทุ่งสะโ๊ะ แปรเสียงมาจาก “บ้านปาดังเซอร่าโ๊ะ” บ้านตันหยกละไน้ แปรเสียงมาจาก “บ้านตันหยกน่านัส” บ้านกาเบง แปรเสียงมาจาก “บ้านกำเบ็ง” บ้านบูโบย แปรเสียงมาจาก “บ้านบาชันบูโบล” บ้านตะโละใส แปรเสียงมาจาก “บ้านตะโละสไร” และบ้านลาหงา แปรเสียงมาจาก “บ้านบาลางา”

ความสัมพันธ์ของภูมินามกับภาพสะท้อนของสังคม วัฒนธรรมหมู่บ้านจังหวัดสตูล

ภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ดังนั้นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล จะพิจารณาจากภาษา ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน จึงทำให้เห็นความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวสตูล ในด้านภูมินามกับความเชื่อของคนในชุมชนภูมินามกับการกำหนดชุมชนภูมินามกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และภูมินามกับกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ดังนี้

เรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในท้องถิ่น ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดสตูลสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือในชุมชน นั้น ๆ เหตุการณ์สำคัญส่วนมากมักเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อชาวบ้าน หรือเป็นเรื่องที่สังเกตจดจำของคนในชุมชนและคนในละแวกใกล้เคียง ประกอบด้วย

1. ภูมินามกับภูมิประเทศและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางธรรมชาติทั้งที่เป็นภูมิประเทศที่หลากหลาย ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 ลักษณะ

1.1 แหล่งน้ำ น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชื่อหมู่บ้านที่ตั้งใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติจะมีคำว่า ห้วย หนอง คลอง วัง ได้แก่ บ้านน้ำร้อน บ้านห้วยลึก บ้านห้วยน้ำดำ บ้านท่าคลองใต้ บ้านปลักใหญ่ใจดี บ้านปลักชิมปอ บ้านหนองยูง บ้านวังปริง บ้านวังสายทอง บ้านวังยาว บ้านวังซ่อนชัย บ้านคลองซุด บ้านท่าคลอง บ้านคลองตาย บ้านคลองบาราเกต บ้านคลองลึก บ้านคลองลึกี บ้านคลองสองปาก บ้านคลองบัน บ้านคลอง ห้วยป่าบ้านคลองน้ำเค็ม บ้านตะโละน้ำ บ้านท่าหิน บ้านริมห้วย บ้านท่าศิลา เป็นต้น

1.2 เกาะ หรือหาด เป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งจังหวัดสตูลมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเกาะประมาณ 105 เกาะ คำที่ใช้เรียกภูมิประเทศลักษณะนี้ คือ “เกาะ” และ “หาด” ได้แก่ บ้านเกาะ ยะระโตตน้อย บ้านเกาะยะระโตตใหญ่ บ้านเกาะหลิเป๊ะ บ้านเกาะนก บ้านหาดทรายยาว บ้านเกาะยาว บ้านเกาะแอหลัง บ้านเกาะเปลว เป็นต้น

1.3 ท้องทุ่งเป็นที่ราบโล่งโดยบางครั้งอาจหมายถึงพื้นที่ที่เป็นท้องนาหรือทุ่งนาด้วย ซึ่งทำเลประเภทนี้มักจะเป็นที่เลี้ยงสัตว์ เพื่อไว้ใช้งานและเป็นอาหาร ทุ่งหญ้าเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านนำสัตว์มาเลี้ยงในตอนเช้าแล้วนำไปบ้านในตอนเย็น เมื่อไปกลับทุกวันทำให้ไม่สะดวกในการนำสัตว์กลับไปกลับมา จึงสร้างที่พักอาศัยเป็นการชั่วคราว 2-3 วัน แล้วจึงนำสัตว์กลับบ้าน นานเข้าก็อพยพครอบครัวมาปลูกบ้านอย่างถาวรเพื่อสะดวกในการเลี้ยงสัตว์ เมื่อผู้คนอพยพมาอยู่มากเข้าก็กลายเป็นหมู่บ้าน การตั้งชื่อหมู่บ้านจะมีคำว่า “ทุ่ง” “นา” “ไร่” “สวน” “ลาน” และลักษณะเด่นหรือความสำคัญของเหตุการณ์ในเขตนั้นมาตั้งชื่อ ได้แก่ บ้านทุ่ง บ้านนาแค บ้านนาลาน บ้านทุ่ง บ้านนาปรัก บ้านทุ่งพัก บ้านทุ่งรีน บ้านท่านา บ้านนาทอน บ้านทุ่งดินลุ่ม บ้านทุ่งเกาะปราบ บ้านทุ่งไหม้ บ้านทุ่ง เป็นต้น

1.4 เนิน ที่สูงหรือที่ดอน เป็นพื้นที่อีกลักษณะหนึ่งที่นิยมใช้สำหรับตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากพื้นที่จังหวัดสตูลมีสภาพทางภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและเป็นเขาเนินดิน สภาพพื้นที่เหล่านี้ได้กำหนดให้ชาวจังหวัดสตูลได้เลือกที่ตั้งที่อยู่อาศัยเป็นโคกหรือควน (เนิน) สร้างบ้านเรือนเพื่อให้ปลอดภัยจากน้ำท่วม เมื่อถึงหน้าน้ำหรือน้ำทะเลขึ้นถึง ชื่อหมู่บ้านที่บ่งบอกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านลักษณะนี้ ได้แก่ บ้านควนโพธิ์ บ้านโคกพิลา บ้านโคกไคร บ้านควนดินแดง บ้านหัวเขา บ้านโคกประคู้ บ้านโคกทราย บ้านควน บ้านควนโดน บ้านควนโต๊ะเหลง บ้านควนสตอ บ้านหัวควน บ้านควนไสน บ้านควนเรือ บ้านโคกโดน บ้านควนเก บ้านควนโต๊ะ บ้านสายควน บ้านควนพิลาสา บ้านควนตำเสา บ้านเขาแดง บ้านควนดินดำ บ้านควนไสน บ้านควนใหญ่ บ้านโคกพะยอม เป็นต้น

1.5 ป่าไม้ ปรากฏร่องรอยการตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ คือ ใกล้ป่า ป่าเขา เพื่อสะดวกในการหาของป่า การทำมาหากิน จึงมีชื่อเรียกตามลักษณะทำเลที่ตั้ง การประกอบอาชีพหรือตามลักษณะของทรัพยากรในแหล่งนั้น ๆ โดยมากมักมีชื่อต้นไม้ปรากฏอยู่ในชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทุ่งตำเสา บ้านควนไสน บ้านป่าพน บ้านท่ายาง บ้านป่าเสม็ด บ้านช่องไทร บ้านลานเสือ บ้านบากันใหญ่ บ้านบากันโต๊ะทิด เป็นต้น

นอกจากนี้ ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลปรากฏชื่อต้นไม้ที่มีความสำคัญต่อทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นชื่อต้นไม้ใหญ่หรือมีต้นเดียวที่พบในหมู่บ้านซึ่งบ่งบอกให้ทราบที่ตั้งของหมู่บ้านชัดเจนยิ่งขึ้น ชื่อหมู่บ้านที่ปรากฏมีต้นไม้ใหญ่ ได้แก่ บ้านควนโพธิ์ บ้านทุ่งตำเสา บ้านโพธิ์ บ้านกาเนาะ (ต้นชะมวง) บ้านลูโบ๊ะการายี (ต้นหยี) เป็นต้น

2. เป็นชื่อต้นไม้ที่พบมากในหมู่บ้าน ซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของหมู่บ้านว่ามีต้นไม้มาก ได้แก่ บ้านควนไสน บ้านเกาะไทร บ้านห้วยไทร บ้านป่าพน บ้านทุ่งเสม็ด บ้านไทรงาม บ้านห้วยคล้า บ้านช่องไทร บ้านกาลูปี (ต้นหลุมพี) เป็นต้น

ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล สามารถสะท้อนถึงเหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติครั้งสำคัญ ๆ หรือเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ ได้แก่

1. เหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้แก่ บ้านวังตง บ้านทุ่งไหม้ บ้านห้วยน้ำดำ บ้านน้ำร้อน เป็นต้น

2. เหตุการณ์ที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ได้แก่ บ้านคลองสองปาก บ้านกุ่มบึงปะโหลด เป็นต้น

2. ภูมินามกับกลุ่มชาติพันธุ์และประวัติศาสตร์ชุมชน

2.1 ภูมินามกับกลุ่มชาติพันธุ์

จังหวัดสตูลประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาอาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่โบราณ อีกทั้งมีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากของชาวบ้านจากต่างพื้นที่หรือผู้คนที่มีความเชื่อชาติแตกต่างกันออกไป ก่อให้เกิดพัฒนาการของชุมชนและผู้คนที่หลากหลาย และมีการผสมกลมกลืนกันทางสังคมและวัฒนธรรมเรื่อยมา ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสตูลเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดสตูลได้แสดงให้เห็นถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏตัวตนอยู่ในประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โดยอาจจำแนกเป็น 3 ประเภทคือ

1) กลุ่มชนจากท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เข้ามาอยู่ในชุมชน ซึ่งมีทั้งที่มาจากจังหวัดสตูลเองและเขตพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ บ้านตันหยงอูมา บ้านเกาะเนียง บ้านใหม่ บ้านช่องไทร บ้านทุ่งนางแก้ว เป็นต้น

2) กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ เทต (อินเดียน) แวก (มาเลเซีย, อินโดนีเซีย) และจีน ได้แก่ บ้านตันหยงกลิง บ้านบันนังปูเลา บ้านเขาเงิน บ้านจีน บ้านสวนเทศ บ้านเกาะบูโหลน บ้านในเมือง บ้านปากบารา

3) กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย ได้แก่ กลุ่มมณี และกลุ่มชาวเล (อูรักลาโว้ย)

2.2 ภูมินามกับประวัติศาสตร์ชุมชน

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกิดขึ้นจากชาวบ้านสามัญชนคนธรรมดาที่ช่วยกันประกอบสร้างทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นมา ตั้งแต่การบุกเบิกพื้นที่ การตั้งถิ่นฐาน จนกลายเป็นชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนต้องผ่านเหตุการณ์และเรื่องราวมากมาย ทั้งความสุขความทุกข์ ความรื่นรมย์ ความยากลำบาก เรื่องราวดังกล่าวนี้เอง เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ยังคงหลงเหลือหลักฐานปรากฏให้เห็นในภูมินามของแต่ละถิ่นภูมินามของ

หมู่บ้านในจังหวัดสตูลสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือในชุมชน นั้น ๆ เหตุการณ์สำคัญส่วนมากมักเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อชาวบ้าน หรือเป็นเรื่องที่สังเกตจดจำของคนในชุมชนและคนในละแวกใกล้เคียง ประกอบด้วย

1) เหตุการณ์เมื่อแรกตั้งหมู่บ้านหรือเรื่องราวอันเป็นเหตุปัจจัยในการเกิดขึ้นของหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลูโป๊ะฆอละ บ้านบากันใหญ่ บ้านบากันเคย เป็นต้น

2) เหตุการณ์ที่แสดงถึงความเป็นมาของหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านฉลุงใต้ บ้านดusun บ้านน้ำหารา บ้านแปะระ บ้านมะนัง บ้านท่าชะมวง บ้านลาหงา เป็นต้น

2.3 ภูมินามกับวิถีชีวิตคนท้องถิ่น

ภูมินามหมู่บ้านนั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีความเกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ อย่างแนบแน่นในหลายลักษณะ จากการศึกษาภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลพบว่า ภูมินามหมู่บ้านสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1) การประกอบอาชีพ

1.1) อาชีพทำนา ได้แก่ บ้านนาแค บ้านท่านา บ้านนาข้าเหนือ บ้านวังนาในบ้านหลวงนา บ้านนาแก้ว บ้านบันนังปูเลา เป็นต้น

1.2) อาชีพทำไร่ที่ปรากฏในชื่อหมู่บ้านของจังหวัดสตูลมี 2 ชนิด คือ การทำไร่ข้าว ได้แก่ บ้านไร่ บ้านตันหยงอูมา บ้านไร่ทอน เป็นต้น และไร่สับปะรดได้แก่ บ้านตันหยงละไน

1.3) อาชีพทำสวนยางพารา ได้แก่ บ้านซอย 4 บ้านซอย 8 บ้านซอย 10 บ้านผัง 1 บ้านผัง 2 บ้านผัง 3 ฯลฯ

1.4) อาชีพทำสวนปาล์มน้ำมันได้แก่ บ้านผังปาล์ม 1 บ้านผังปาล์ม 2 บ้านผังปาล์ม 3 ฯลฯ

1.5) อาชีพทำไม้ฟันและเผาถ่านได้แก่ บ้านบากันใหญ่ บ้านบารายี บ้านบากัน โต๊ะทิด เป็นต้น

1.6) อาชีพเลี้ยงสัตว์ได้แก่ บ้านทุ่ง บ้านทุ่งหญ้าแดง บ้านฉลุง บ้านวังพะเนียด บ้านกาแบง เป็นต้น

1.7) อาชีพประมงได้แก่ บ้านท่าทะเล บ้านบากันเคย บ้านตันหยงโป บ้านเกาะยาว บ้านหาดทรายยาว บ้านเกาะสาหร่าย บ้านตันหยงกลิง บ้านราไว บ้านบุบอย เป็นต้น

1.8) อาชีพค้าขาย ได้แก่ บ้านจีน บ้านเขาสิน บ้านบากันใหญ่ บ้านบากันโต๊ะทิด บ้านท่าเรือ บ้านเกาะนก เป็นต้น

2) เครื่องมือเครื่องใช้และงานหัตถกรรม สามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ รวมถึงงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านประดิษฐ์คิดทำขึ้น เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ บ้านราวปลา

3) การคมนาคมขนส่ง จากการศึกษาภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล แสดงให้เห็นถึงการคมนาคมของชาวสตูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การคมนาคมทางน้ำ ได้แก่ บ้านท่าเรือ บ้าน

ท่าแพกลาง บ้านท่าแพใต้ บ้านท่าจีน เป็นต้น และ 2) การคมนาคมทางบก ได้แก่ บ้านย่านซื่อ บ้านท่าข้าม ควาย เป็นต้น

3. ภูมินามกับความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

3.1 ภูมินามกับความเชื่อ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าของมนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์หรือมนุษย์ในปัจจุบัน ความเชื่อเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ เป็นแรงอำนาจอันเร้นลับอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทั้งหลาย เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาด้วยความเชื่อ ความเชื่อเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะคนในสังคมเมื่อมีความเชื่อในเรื่องใดแล้วย่อมประพฤติปฏิบัติและแสดงออกให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้น ๆ

ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล ปรากฏความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านดังนี้ 1) ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษดังปรากฏชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านควนยาหว่า บ้านอุไไ้ และบ้านควนโต๊ะเง๊ะ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่เจ้าทางและเทพยดาทั้งหลายดังปรากฏชื่อหมู่บ้าน คือ บ้านทุ่งมะปริง 3) ความเชื่อเรื่องธรรมชาติแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) ความเชื่อเรื่องต้นไม้ ชาวสตูลมีความเชื่อว่าต้นไม้ใหญ่จะมีอายุยืนยาวและมีพลังอำนาจ มีรุกขเทวดาสงสถิตอยู่สามารถปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้านได้ ดังปรากฏชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโพธิ์ บ้านควนโพธิ์ บ้านห้วยไทร (2) ความเชื่อธรรมชาติบางแห่งว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ มีวิญญาณสิงสถิตอยู่ได้แก่ บ้านลาหงา (3) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ ดังปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปากละงู บ้านมะหัง บ้านทุ่งทะน่าน บ้านเขาพญาบังสา (4) ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับมงคลนาม เชื่อกันว่าหากตั้งชื่อหมู่บ้านด้วยคำที่เป็นสิริมงคล ก็จะส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านนั้นมีความสุข ความเจริญตามไปด้วย จำแนกตามลักษณะการใช้คำที่มาประกอบในภูมินามได้เป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) การใช้คำที่แสดงถึงการพัฒนา คือคำว่า “พัฒนา” เช่น บ้านโคกมุดพัฒนา บ้านทุ่งพัฒนา บ้านควนพัฒนา บ้านก้าวหน้าพัฒนา (2) การใช้คำที่แสดงถึงเงินทอง คือคำว่า “ทอง” หรือ “ทรัพย์” เช่น บ้านชุมทรัพย์ บ้านปาล์มทอง บ้านไทรทอง บ้านอุไร (อุไร หมายถึง ทอง) (3) การใช้คำที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า คือคำว่า “เจริญ” เช่น บ้านวังเจริญราษฎร์ (4) การใช้คำที่แสดงถึงความสามัคคี คือคำว่า “สามัคคี” เช่น บ้านวังผาสามัคคี (5) การใช้คำที่แสดงถึงความสุขและความสงบ คือคำว่า “สุข” และ “สันติ” เช่น บ้านสันติสุข

อันที่จริงความเชื่อด้านต่าง ๆ ของผู้คนในจังหวัดสตูลไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ทั้งหมด เพราะจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่หลายส่วนโดยเฉพาะความเชื่อ ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ความเชื่อเรื่องโต๊ะหยงกงซึ่งเชื่อว่าเป็นศาลเจ้าแซก เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดแก่ชีวิตผู้คนและชุมชนในทางที่ดีหากว่าได้มีการปฏิบัติ ที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาจจะโยงไปสู่ความเชื่อด้านอื่น ๆ ขณะเดียวกัน ความเชื่อเรื่องอื่น ๆ ก็สามารถที่จะเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ด้วยเช่นกัน เช่น โต๊ะหยงกง ในฐานะที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ให้เกิดขึ้นได้ตามความเชื่อของผู้คนและชุมชน เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนและชุมชน แม้ว่าความเชื่อของชาวจังหวัดสตูลจะมีหลายด้าน เมื่อวิเคราะห์จากภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล ก็สามารถอธิบายไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ นั่นคือ วิถีชีวิตที่แท้จริงของผู้คนและชุมชน

ความเชื่อของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งการให้คุณประโยชน์ และการให้โทษ และเป็นการยอมรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจ ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลจึงสะท้อนความเชื่อต่าง ๆ ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลในตำนาน ได้แก่ บ้านปาเต๊ะ บ้านโตะยูตะ บ้านโตะวัง บ้านโตะชะ บ้านควนยาหาว บ้านนาโตะขุน บ้านควนโตะเจ๊ะ บ้านนาแก้ว บ้านอุไไได้ เป็นต้น

2) ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้แก่ บ้านควนโพธิ์ บ้านห้วยไทร บ้านทุ่งมะปราง บ้านลาหงา

3.2 ภูมินามกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

จากการศึกษาภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อตำนานและนิทานพื้นบ้านได้อย่างชัดเจนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การละเล่น การละเล่นที่ปรากฏอยู่ในชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ ลิเกป่า คือ บ้านควนเก

2) ประเพณี ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านซึ่งกลุ่มชนยอมรับนับถือและปฏิบัติร่วมกันมาเป็นเวลาช้านานในแต่ละยุคสมัย อันเป็นความคิดความรู้สึกของมนุษย์ที่ผูกพันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันส่งผลให้เกิดประเพณีที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของพวกเขาเหล่านั้น ลักษณะประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูล มีดังต่อไปนี้ 1) ประเพณีรำลึกถึงบรรพบุรุษ ดังปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านควนยาหาว บ้านวังสายทอง บ้านควนโตะเจ๊ะ บ้านอุไไได้ บ้านโตะวัง 2) ประเพณีที่มีต่อธรรมชาติ (ต้นไม้) ดังปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโพธิ์ บ้านควนโพธิ์ บ้านห้วยไทร 3) ประเพณีขอฝนดังปรากฏจากการศึกษาภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูล ได้แก่ บ้านทุ่งวิมาน เนื่องจากชาวบ้านที่นี่ประสบปัญหาแห้งแล้งฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลจึงได้ชักชวนกันไปทำพิธีขอฝนจากเทวดาที่กลางทุ่งของหมู่บ้าน ต่อมาหลังจากนั้นทุกปีจะมีพิธีขอฝน จนกลายเป็นประเพณีของหมู่บ้าน เรียกว่าประเพณีขอฝน

4. ภูมินามกับการเมืองการปกครอง

ภูมินามหมู่บ้านจังหวัดสตูลได้สะท้อนถึงการเมืองการปกครองได้เป็นอย่างดี ซึ่งจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

4.1 ผู้นำชุมชน ได้แก่

1) ผู้ที่ก่อตั้งหรือมีส่วนในการบุกเบิกพื้นที่ของหมู่บ้านในระยะแรก ๆ เป็นต้นว่า บ้านบาเต๊ะ บ้านโตะวัง บ้านโตะชะ บ้านควนยาหาว บ้านนาโตะขุน บ้านควนโตะเจ๊ะ บ้านนาแก้ว บ้านดุน เป็นต้น

2) บุคคลสำคัญของชุมชนในแต่ละยุคสมัยที่ชาวบ้านเคารพ ได้แก่ บ้านนาพญา บ้านหลวงนา บ้านท่าแลหลา บ้านวังพระเคียน เป็นต้น

4.2 ระบบการเมืองการปกครองของจังหวัดสตูลภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลได้สะท้อนให้เห็นลักษณะการปกครองที่มีลักษณะการปกครองในฐานะเมืองพระยามหานคร หรือเมืองชั้นนอกผ่านทางภูมินามหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านย่านซื่อ บ้านเกตรี บ้านท่าจีน บ้านนาแค เป็นต้น

4.3 สมาชิกของชุมชนภูมินามหมู่บ้านที่สะท้อนให้เห็นสมาชิกของคนในชุมชน ได้แก่ บ้านตันหยงอูมา บ้านบากันใหญ่ บ้านตันหยงกลิง บ้านเกาะยะระโตโตใหญ่ หรือบ้านเกาะสาหร่าย บ้านเกาะหลีเป๊ะ

บ้านปาเตะ บ้านเขาจีน บ้านเกาะเนียง บ้านจีน บ้านบากันเคย บ้านเกาะยาว บ้านปูลู บ้านคูสน บ้านควนยาหา บ้านแปะระเหนือ บ้านสวนเทศ บ้านควนโต๊ะเจ๊ะ บ้านสาคร บ้านท่าอ้อย บ้านโพธิ์ บ้านกาแบง บ้านบุโบย บ้านทุ่งนางแก้ว บ้านตะโละใส บ้านบากันโต๊ะทิด เป็นต้น

4.4 สถานที่สำคัญของชุมชน จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) สถานที่ราชการ ได้แก่ บ้านค่ายรวมมิตร

2) สถานที่สาธารณะ ได้แก่ บ้านท่าเรือ บ้านปากบารา บ้านสะพานเคียน บ้านหัวสะพาน เหล็ก บ้านสะพานวา บ้านท่ายาง เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามกับบริบทสังคมวัฒนธรรมหมู่บ้านจังหวัดสตูล ชื่อภูมินามส่วนมากจะมีที่มาจากเรื่องราวต่าง ๆ บ่งบอกประวัติความเป็นมา ตลอดจนเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อมีการตั้งชื่อภูมินามหมู่บ้านจึงนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์เหล่านั้นไปตั้งเพื่อบอกเล่าเรื่องราว ประวัติความเป็นมาในท้องถิ่น ดังนั้น ชื่อภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดสตูลจึงมีความความสัมพันธ์กับบริบทสังคมวัฒนธรรมและวิถีผู้คนของชาวสตูลในอดีต

เอกสารอ้างอิง

- ศอลาฮุดดีนสมาออน. (2561). ศึกษาการใช้คำศัพท์ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลเพื่อสร้าง กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา. *วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 17(1), 141.
- สุจิตลักษณ์ ดิผดุง. (2543). ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 19(1), 51-75.
- สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย. (2547). *ภูมินามของหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดเพชรบูรณ์*. พิษณุโลก : สาขาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภาลักษณ์ ตั้งจิตต์ศิลป์. (2538). *การเมืองของการนิยามความเป็นสตูล : ศึกษาเน้นมุมมองของรัฐไทยระหว่าง พ.ศ. 2475-2480*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุมาลีนิมมานภาพ. (2558). คำนำหน้านามในภาษามลายูเซีย ตอนที่ 5. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์]. *เดลินิวส์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/320459>